

અક્રમ યુથ

જૂન ૨૦૧૮ ગુજરાતી

દાદા ભગવાન પરિવાર

₹20

ભારતીય સંસ્કૃતિ માટે-૧

અનુક્રમણિકા

4

અતુલ્ય ભારત

6

સંસ્કાર

8

મૂર્તિપુજા પાછળનું વિજ્ઞાન

11

અતિથી દેવો ભવ :

14

આહાર વિશેની ધાર્મિક વિધિઓ

16

વસુદેવ કુટુંબકમ

18

માફી માંગવા અને આપવાના સંસ્કાર

20

વિનય

22

પગલસ

વર્ષ: ૬, અંક : ૨

સળંગ અંક : ૬૨

જૂન ૨૦૧૮

સંપર્ક સૂત્ર :

જ્ઞાનીની છાયામાં ,

ત્રિમંદિર સંકુલ , સીમંધર સીટી ,

અમદાવાદ-કલોલ હાઇવે ,

મુ.પો. - અડાલજ

જી.ગાંધીનગર-૩૮૨૪૨૧, ગુજરાત.

ફોન : (૦૭૯) ૩૯૮૩૦૧૦૦

email: akramyouth@dadabhagwan.org

website: youth.dadabhagwan.org

store.dadabhagwan.org/akram-youth

તંત્રી - ડિમ્પલ મહેતા

Printer & Published by

Dimple Mehta on behalf of

Mahavideh Foundation

Simandhar City, Adalaj -

382421. Taluka & Dist - Gandhinagar

Owned by

Mahavideh Foundation

Simandhar City, Adalaj -

382421. Taluka & Dist - Gandhinagar

Published at

Mahavideh Foundation

Simandhar City, Adalaj -

382421. Taluka & Dist - Gandhinagar

Printed at : Amba Offset

B-99, GIDC, Sector-25,

Gandhinagar – 382025.

Gujarat.

Total 24 Pages with Cover page

Subscription

Yearly Subscription

India :200 Rupees

USA: 15 Dollars

UK: 12 Pounds

5 Years Subscription

India : 800 Rupees

USA: 60 Dollars

UK: 50 Pounds

In India, D.D. / M.O. should be drawn

in favour of "Mahavideh Foundation"

payable at Ahmedabad.

02

અક્રમ યુથ

સંપાદકીય

જય સચ્ચિદાનંદ!

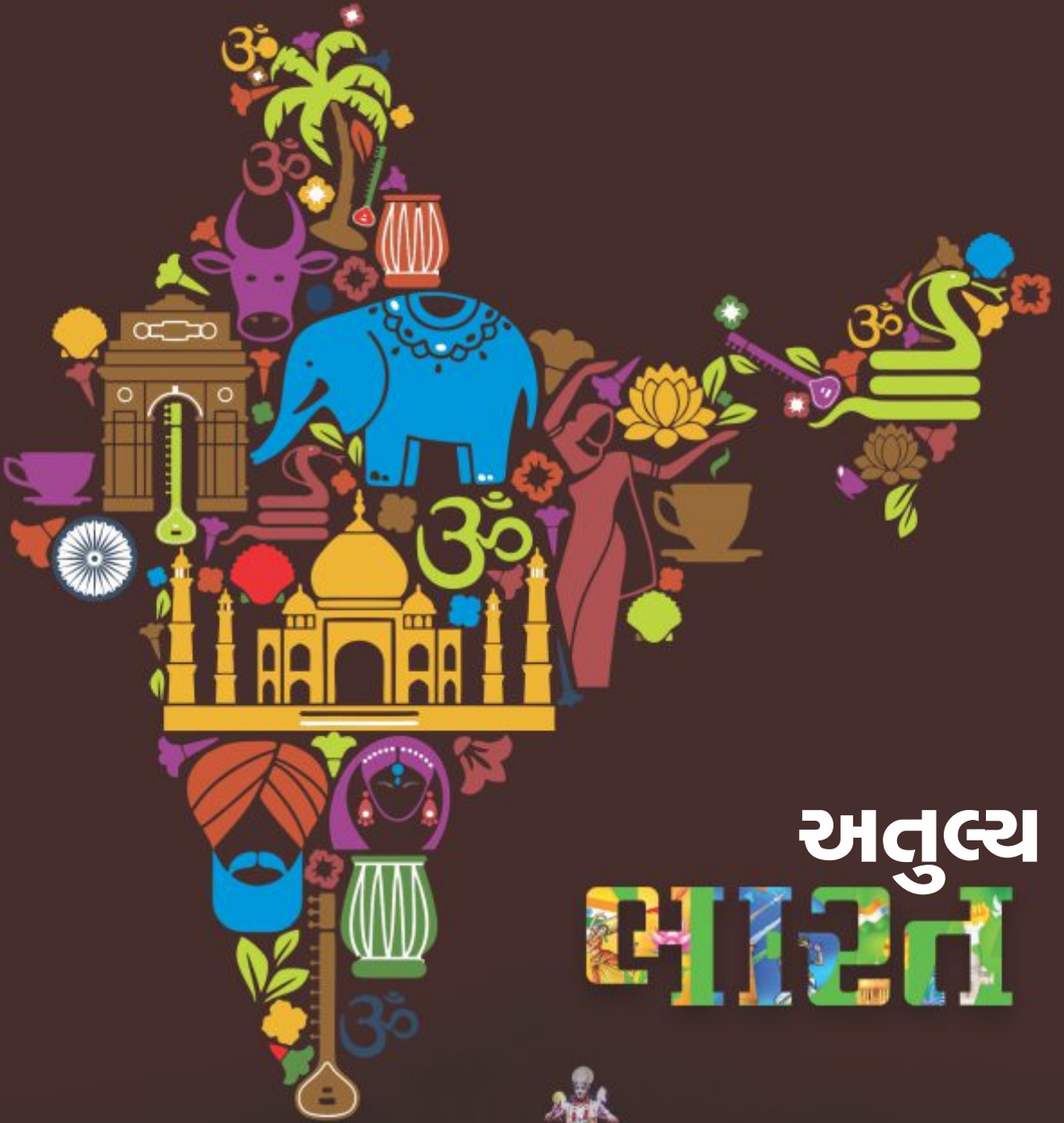
હિન્દુસ્તાન પોતાની અટળક કુદરતી સંપત્તિ, લોકોની વૈવિધ્યપૂર્ણ સંસ્કૃતિ અને ખાસ કરીને એમની ઊંડી આધ્યાત્મિક જાગૃતિ માટે પ્રખ્યાત છે. દાદાશ્રીએ કહ્યું છે કે, નજીકના ભવિષ્યમાં પરદેશના લોકો હિન્દુસ્તાનને આધ્યાત્મિક કેન્દ્ર તરીકે સ્વીકારશે અને અહીં ધર્મ શીખવા આવશે. ભારત આખી દુનિયાનું આધ્યાત્મિક અને સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર બનશે.

દાદાશ્રી એમ પણ કહે છે કે, પાશ્ચાત્ય દેશો ભૌતિક અને આર્થિક રીતે વિકસિત છે પરંતુ આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રે ઓછા વિકસેલા છે, જ્યારે ભારત આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રમાં પૂર્ણતઃ વિકસિત છે પણ ભૌતિક અને આર્થિક રીતે ઓછો વિકસિત છે. આમ, આધ્યાત્મિક અને સાંસ્કૃતિક વિકાસ ભારતની વિશેષતા છે.

ભારતીય ઉપ-ખંડમાં આધ્યાત્મિક વિકાસ પામેલાઓનો જન્મ થાય છે. અહીં જન્મેલી વ્યક્તિઓને પુનર્જન્મ, કર્મનો સિદ્ધાંત અને એવી બીજી બાબતો પર વિશ્વાસ હોય છે. અહીંના લોકોને સંસ્કાર અને કર્મ બંધનમાં દ્રઢ વિશ્વાસ વારસામાં મળ્યા છે.

ચાલો તો, આ અંકમાં ભારતના લોકોની આધ્યાત્મિક સમજ અને સંસ્કૃતિ, જે બીજાઓને આકર્ષે છે, તેને સમજીએ. એક આધ્યાત્મિક ડૂબકી ખાઈને ભારતને વધારે સારી રીતે સમજવાનો પ્રયત્ન કરીએ. ભારતીય સંસ્કૃતિની ગહનતાનો એક અંકમાં સમાવેશ કરવો શક્ય નથી એટલે આપણે એને માટે બે અંક ફાળવ્યા છે, ખુશીથી વાંચન માણો.

- ડિમ્પલ મહેતા

અતુલ્ય ભારત

‘ભારત’, નામ સાંભળતા જ આપણને એકતાની લાગણીનો અનુભવ થાય છે. આપણે ભારતને માત્ર એટલે જ નથી યાદતા કારણકે તે આપણી માતૃભૂમિ છે, પણ અહીંના લોકો અતિસુંદર છે. આપણી પરંપરાઓ અનન્ય છે. આપણે ધાર્મિક રંગે રંગાયેલા છીએ, જે હૃદયસ્પર્શી છે. ભગવાન શિવ અને શ્રી કૃષ્ણની ભૂમિ ભારત છે, ભગવાન બુદ્ધ અને મહાત્મા ગાંધીનું સ્વપ્ન છે, મંદિરો અને મસ્જિદોનો બગીચો છે. ભારત એવો દેશ છે જ્યાં વિવિધ જાતિ, પંથ, ધર્મ અને સંસ્કૃતિના લોકો એક સાથે રહે છે અને વિવિધ ભાષાઓ બોલે છે. અને આથી જ ભારતને “વિવિધતામાં એકતા”નો દેશ કહેવામાં આવે છે.

ભારત પોતાના અધ્યાત્મ, તત્ત્વજ્ઞાન, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી માટે વિખ્યાત છે. હિંદુ, મુસ્લિમ, જૈન, શીખ, બૌદ્ધ, ખ્રિસ્તી, વગેરે વિવિધ ધર્મના લોકો આ દેશના દરેક ખૂણે ખૂણે હળીમળીને વસે છે. ભારત કૃષિપ્રદાન દેશ છે. કૃષિ ભારતનો મુખ્ય આધાર છે. આખી દુનિયાના પર્યટકોના મનને આકર્ષે એવા મનોહર સ્થળો માટે પણ ભારત પ્રખ્યાત છે.

ભારત સ્મારકો, મકબરા, ચર્ચ, ઐતિહાસિક સ્થળોના સ્થાપત્યો વગેરે બાબતોમાં બહુ સમૃદ્ધ છે. ભારતમાં તાજ મહેલ, ફતેહપુર સીક્રી, ગોલ્ડન ટેમ્પલ, કુતુબ મિનાર, લાલ કિલ્લો, ઊટી, નીલગિરિ, કાશ્મીર, ખજુરાહો, અજંટા અને ઈલોરાની ગુફાઓ જેવા અખાયબ સ્થળો આવેલા છે. ભારત મહાન નદીઓ, પર્વતો, ખીણો, સરોવરો અને સમુદ્રોનો દેશ છે, જ્યાં ૨૯ રાજ્યો અને ૭ કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશો આવેલા છે. વિવિધ રંગના, જાતિના, ધર્મના કે વિવિધ દેખાવના હોવા છતાં પણ હૃદયથી આપણે સહુ ભારતીય છીએ.

આપણે એક દોરામાં પરોવાયેલા મોતી સમાન છીએ. આપણા દેશનો વારસો, ઇતિહાસ, સંસ્કારના મૂલ્યો આપણને એકસાથે બાંધી રાખે છે.

ભારત મહાન નેતાઓ અને સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓનો દેશ છે. મહાન નેતાઓ જેવા કે છત્રપતિ શિવાજી, મહાત્મા ગાંધી, જવાહરલાલ નહેરુ, ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર, વગેરે. ડૉ. જગદીશચંદ્ર બોસ, ડૉ. હોમી ભાભા, ડૉ. સી.વી.રામન, ડૉ. નાર્લીકર જેવા મહાન વૈજ્ઞાનિકો તથા મધર ટેરેસા, પાંડુરંગ શાસ્ત્રી, ટી.એન.શેષન જેવા મહાન સુધારકોનો દેશ છે. આપણો દેશ બિનસાંપ્રદાયિક છે. ભારતમાતાના બોળામાં આખી દુનિયાના વિવિધ ધર્મોના કૂલ ખીલે છે. આપણી આગવી સંસ્કૃતિ સેંકડો વર્ષોએ વિકસી છે.

ભારતના લોકોમાં ખૂબ વિવિધતા જોવા મળે છે. જુદી જુદી ભાષાઓ બોલતા હોવા છતાં અને જુદા જુદા ભગવાનને પૂજતા હોવા છતાં આપણામાં એકત્વની ભાવના છે. આપણે આપણા દેશના દરેક ખૂણે ફરતા હોવા છતાં એક તાંતણે બંધાયેલા છીએ. આપણી વિવિધતામાં પણ મહાન એકતા છે. ભારત એક શાંતિ પ્રિય દેશ છે.

તમે ગમે ત્યાં હો, પણ જો તમે પણ ભારતીય છો તો.. હૃદયના એક ખૂણે ભારત તમારી અંદર સદાય જીવતું રહેશે.

જય હિંદ!!

સંસ્કાર

પ્રશ્નકર્તા : સંસ્કાર એટલે શું? એના વિષે સમજાવશો ?

પૂજ્યશ્રી : સત્સંગમાં રહો તો સંસ્કાર ઉત્પન્ન થાય અને કુસંગમાં રહો તો કુસંસ્કાર ઉત્પન્ન થાય. સત્સંગમાં તો જોવાથી જ એને સંસ્કાર ઉત્પન્ન થાય. અરે, ત્રણ વર્ષનું બાબલું બદાને અસીમ જય જયકાર કરતાં જુએને તો એ પણ કરવા બેસે. એને શીખવાડવું ન પડે. ઘરમાં પપ્પાને માંકણ કે મચ્છર મારતાં જુએ તો એ પણ મારે. એટલે સંસ્કારની બહુ મોટી અસર થાય. જોવાથી શીખે આત્મા. દરેક આત્માની મહીં એવું બળ છે, જોવાથી શીખી જાય, વાંચવાથી કે વિચારવાથી જેટલું શીખે એના કરતાં જોવાથી તરત શીખી જાય. એટલે સત્સંગી વાતાવરણમાં સંસ્કાર ઉત્પન્ન થાય અને કુસંગી વાતાવરણમાં કુસંસ્કાર ઉત્પન્ન થાય.

પ્રશ્નકર્તા : તમે ફોરેનની સત્સંગ યાત્રામાં ઘણીવાર અનુભવ્યું હશે કે ફોરેન અને ઇન્ડિયાનું કલ્ચર કેટલું અલગ છે. તો ઇન્ડિયાનું કલ્ચર કઈ રીતે શ્રેષ્ઠ છે ?

પૂજ્યશ્રી : ફોરેન એ મોહભૂમિ છે. અને આ કર્મભૂમિ છે. ત્યાં મોહમાં, પાંચ ઇન્દ્રિયોના સુખની મજામાં પેલો નબળો (અધ્યાત્મમાં) થતો જ જાય, થોડું પણ સહન કરવાની શક્તિ ન હોય. આપણે કહીએ કે, “આ નહીં ફાવે” તો ડિસ્ટર્બ થઈ જાય, સોલ્યુશન ન લાવી શકે અને અહીં તો ગમે તેવી મુશ્કેલી આવે તો એડજસ્ટમેન્ટ લઈને સોલ્વ કરી નાખે. પેલી વાર્તા છે ને, નદી કિનારે એક ઝાડ હતું અને પાંચ-દસ માર્ફલ દૂર બીજું ઝાડ હતું. નદી કિનારાના ઝાડને તરત પાણી મળે એટલે મૂળિયા ઊંડા ગયાં જ નહીં અને એવામાં વાવાઝોડું આવ્યું તો નદીવાળું ઝાડ પડી ગયું અને દૂરવાળું ઝાડ અડીખમ ઊભું રહ્યું કારણ કે પાણી ચૂસવા તે ઝાડનાં મૂળિયા લાંબાને પહોળા થઈ જમીનમાં ઊંડે સુધી ઊતરી ગયા હતા અને ફાઉન્ડેશન એવું મજબૂત થઈ ગયું હતું કે વાવાઝોડું કશું ન કરી શક્યું. એવી રીતે મોહની સગવડતા માણસને નબળો બનાવી નાખે છે. અગવડતા કે મુશ્કેલી આવેને ત્યારે મહીં તપ થાય અને સ્ટ્રોંગ થતો જાય.

ત્યાં મોહ પૂરી કરવાની બધી સગવડતાની સાથે શીખેલું એવું કે, મારી જિંદગી મારા હાથમાં છે. મારો બાપ પણ મારી જિંદગીમાં ડખલ ન કરી શકે નહીંતર પોલીસવાળાને કહી દઈશ. એટલે પછી સહન શક્તિ વધે જ નહીં. પોતાની પ્રકૃતિની વિરુદ્ધ સહેજ પણ કરવા કહીએ તો સહન ન કરી શકે. જ્યારે આપણે તો અહીં તપ કરવાનું છે કે ફાઇર કહે છે, “મને ફાવતું નથી” તો હું એડજસ્ટ થયા કરું અને મારી પ્રકૃતિની વિરુદ્ધ ગયો, ફાઇરને રાજી રાખવા માટે અને એ રીતે મારી પ્રકૃતિના કષાયો તૂટતા જશે અને એ રાજી થશે તો મારા અંતરાય તૂટશે, આવરણ તૂટશે અને મને મહીંથી સુખ પ્રગટ થશે. બધી સગવડતામાં જ્ઞાનમાં રહીએ અને અહીં ઇન્ડિયામાં પગ મૂકતાંની સાથે અકળામણ ચાલુ થઈ જાય. કેટલું ડર્ટી છે, આ શું એક ક્લાક ટ્રેન મોડી છે, ફ્લાઈટ બે ક્લાક લેટ છે. અપસેટ-અપસેટ થઈ જાય. પણ, ઇન્ડિયામાં અધ્યાત્મ વિજ્ઞાન, આવા જ્ઞાની થયા, આવું જ્ઞાન મળે છે એ ટોપમોસ્ટ વાત છે. દાદા કહેતાં કે, “ભાવના રાખજો કે આ ભૂમિમાં દેહ છૂટે.” પોતાની પણ વાત કરતાં કે, “અમને ઇન્ડિયામાં લઈ જજો, ઇન્ડિયામાં દેહ છૂટે એવી અમારી ઈચ્છા છે.” સાથે કહેતાં કે, “૨૦૦૫ પછી હિન્દુસ્તાન આખા વર્લ્ડનું કેન્દ્ર બની જશે.” તો આ ઊંચું આવી રહ્યું છે. લોકો આપણા ઇન્ડિયન સંસ્કાર પાળવા લાગ્યા છે. હવે, વેજીટેરિયન અને વેગન થવું ત્યાં સુધી લોકો પહોંચ્યા છે. લોકોની આધ્યાત્મિક ભૂખ જાગી છે. સાચી વાત સ્વીકારવા તૈયાર થયા છે. મોહમાંથી માર ખાઈને પાછા ફરવાની ભાવના જાગી કે આ કલ્ચર ખલાસ થઈ રહ્યું છે. છોકરાઓ ડિપ્રેશનમાં જઈ રહ્યા છે, એટલે આ બધું માર પડવાથી (સવળી બાજુ) પાછું ફરી રહ્યું છે.

આ સ્વામી વિવેકાનંદ અને એક એવા રાજાની વાર્તા છે જે રાજા મૂર્તિપૂજામાં માનતા નહતા.

એકબીજા સાથે વાતો કરતાં, સ્વામી વિવેકાનંદે કહ્યું કે તે અંધશ્રદ્ધામાં નથી માનતા. એટલે રાજાએ સ્વામીને પૂછ્યું, કે તો પછી તમે મને મળવા શા માટે આવ્યા? સ્વામીએ જવાબ આપ્યો, “ભગવાનની પૂજા માટેનું આમંત્રણ આપવા માટે હું આવ્યો છું.” રાજાએ હસતાં હસતાં કહ્યું, “તમે કહ્યું કે તમે અંધશ્રદ્ધામાં નથી માનતા, અને તમે મને એક એવા ભગવાનની પૂજાનું આમંત્રણ આપો છો, જે ભગવાન માટી, પથ્થર અને લાકડામાંથી બન્યા છે અને જેમની પૂજા ફૂલ અને દીવાથી કરવામાં આવે છે!? મને તો આ બધું અર્થહીન લાગે છે.”

દીવાલ પર એક ચિત્ર ટીંગાતું હતું, સ્વામીએ પૂછ્યું કે આ કોનું ચિત્ર

મૂર્તિપૂજા પાછળનું વિજ્ઞાન

છે અને નોકરે કહ્યું કે એ રાજાનું ચિત્ર છે. સ્વામીએ નોકરને એ ચિત્ર દીવાલ પરથી ઉતારી હાથમાં પકડવાનું કહ્યું. નોકરે રાજા સામે જોયું અને પછી ચિત્ર ઉતારી લીધું. પછી સ્વામીએ નોકરને એ ચિત્ર ઉપર થૂંકવાનું કહ્યું. બધા જ ડરી ગયા. સ્વામીએ નોકર ઉપર દબાણ કર્યું કે એ ચિત્ર પર થૂંકે. નોકરે જવાબ આપ્યો, “સ્વામી, હું એવું કેવી રીતે કરી શકું? એ અમારા રાજાનું ચિત્ર છે. આવો ભારે અવિનય ન કરાય.” સ્વામીએ જવાબ આપ્યો, “પણ, આ ચિત્ર તો કાગળના ટુકડામાંથી બન્યું છે, એ તારા રાજા નથી કે એ રાજાનું માંસ, લોહી, આત્મા કે હાડકા નથી. એ નથી ઊભું રહી શકતું, બોલી શકતું કે એમની જેમ કામ કરી શકતું. તો પછી એના પર થૂંકવામાં શો વાંધો છે? તું થૂંકવાની એટલા માટે ના પાડે છે કે તું એ ચિત્રમાં રાજાની જ પ્રતિકૃતિ જુએ છે અને એટલે તને રાજા પ્રત્યે અવિનય થશે એવું લાગે છે.”

સ્વામીએ કહ્યું, “જુઓ મહારાજ, એક દ્રષ્ટિએ તમે એ ચિત્રમાં જ છો અને બીજી દ્રષ્ટિએ એ ચિત્રમાં નથી. તમારા નોકરો અને મિત્રો તમારા જેટલું જ તમારા ચિત્રને માન આપે છે. આવી જ રીતે ભગવાનના ભક્તો, ભગવાનની મૂર્તિ કે છબીની પૂજા કરતા હોય છે. મૂર્તિ, તેમના હૃદય અને મનમાં ભગવાનની જ શ્રદ્ધા ઊભી કરે છે. જેનાથી ભક્ત, ભગવાન પર ધ્યાનસ્થ થઈ શકે છે. આમ, ભક્તો પથ્થર, લાકડા કે માટીમાંથી બનાવેલ મૂર્તિની પૂજા નથી કરતાં, પણ મૂર્તિના માધ્યમથી ભગવાનને જ ભજે છે. મહારાજા અને દરેકે દરેક જણ એ જ ભગવાનની પ્રાર્થના અને પૂજા કરે છે, જે પરમાત્મા (શુદ્ધાત્મા) છે.”

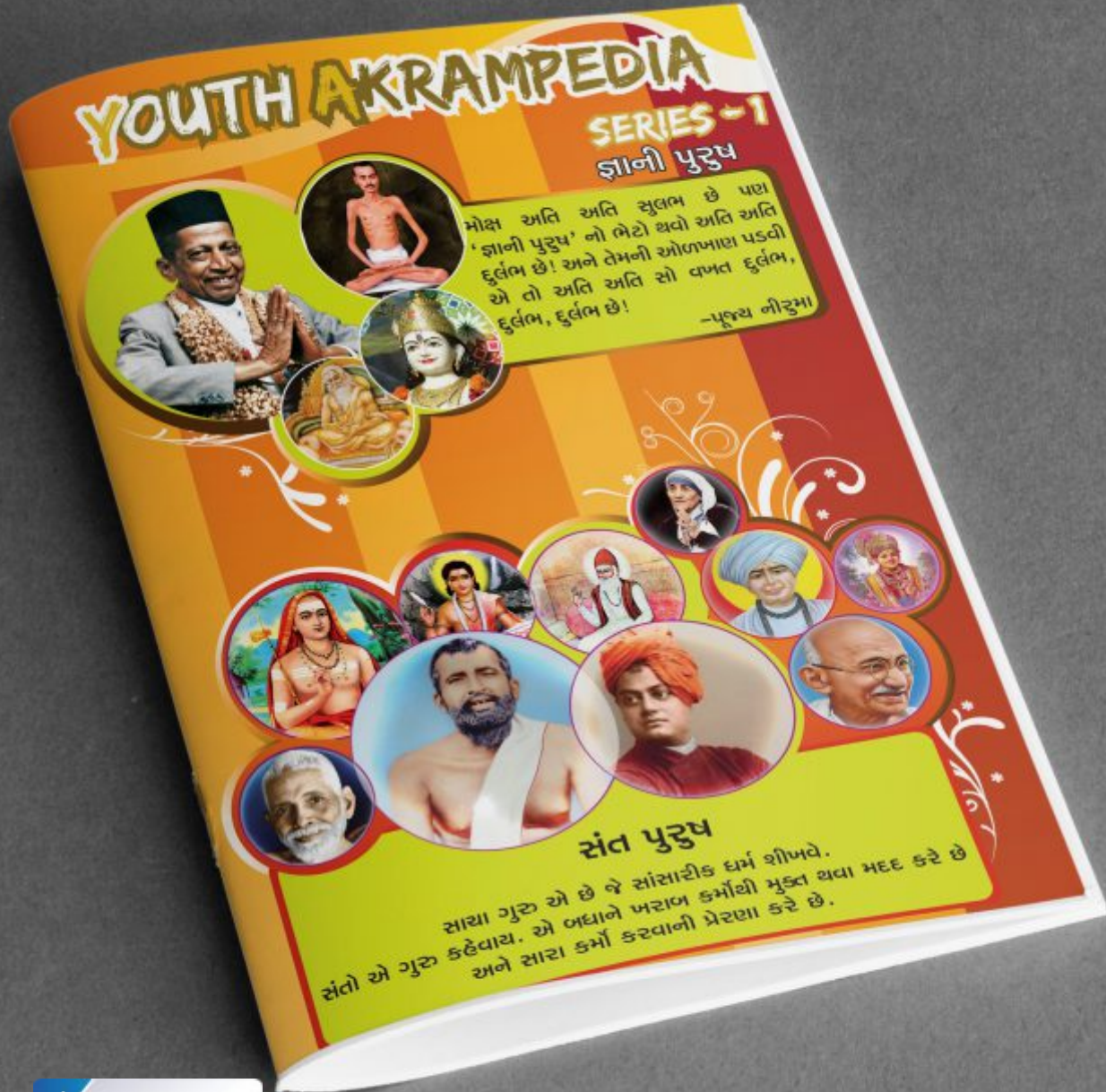
રાજાએ કહ્યું, “સ્વામી, તમે મારી દ્રષ્ટિ ખોલી નાખી.” અને તે સ્વામી વિવેકાનંદને નમી પડ્યો.

મૂર્તિપૂજા એ ભારતનું પ્રાચીન વિજ્ઞાન છે. મૂર્તિપૂજા એ પોતાની જ અંદર રહેલા ભગવાનની ભક્તિ છે. ભગવાન પ્રત્યેનો આપણો વિશ્વાસ, પૂજ્યભાવ, પ્રેમ, આપણે મૂર્તિની પૂજા દ્વારા વ્યક્ત કરીએ છીએ.

સંત પુરુષ અને જ્ઞાની પુરુષ

વિષે વધારે જાણવા માટે ફ્રી ઈ-બુક ડાઉનલોડ કરો....

ભારતની વિવિધતાપૂર્ણ સંસ્કૃતિ અને રંગબેરંગી સંસ્કૃતિનું ચથાર્થ દર્શન કરવા, તેના મહત્વના સ્તંભો વિષે સમજવું અતિ આવશ્યક છે. 'સંત પુરુષો' અને 'જ્ઞાની પુરુષો', જેમના દ્વારા આંતરિક શાંતિ અને આનંદની સમજણ ફેલાય છે, આ સ્તંભો છે.

અતિથી

દેવો ભવ :

ભારત એક એવો દેશ છે જેની એક નહીં અનેક વિશેષતાઓ છે. પછી ભલે એ પોતાનાપણાની ભાવના હોય, કે સંબંધોનું માન - સન્માન હોય.. આ બધા ઉપરાંત એક બીજી પરંપરા છે આપણા દેશમાં, જે યુગોથી ચાલી આવે છે અને આજે પણ ચાલી રહી છે. અને એ પરંપરા છે, ‘અતિથી દેવો ભવ :’ ની !!

આપણને(ભારતીયોને) મહેમાનગતિની આ મહાન પરંપરા વારસામાં મળી છે. અહીં મહેમાનોને ભગવાનનો દરજ્જો આપવામાં આવે છે. આપણા પૂર્વજો માનતા કે, એ લોકો ભાગ્યશાળી છે જેમને ત્યાં મહેમાન પધારે. એટલે તો અહીંની સંસ્કૃતિમાં લખાયું છે કે, ‘અતિથી દેવો ભવ :’.

આ ફક્ત પોતાના મહેમાનો પૂરતું જ નથી પણ, દુનિયાની પ્રત્યેક વ્યક્તિનું એટલું ભાવભીનું સ્વાગત કરવામાં આવે છે કે અહીં આવનાર મહેમાન, આપણી મહેમાનગતિ પર ઓવારી જાય છે. એનું ઉદાહરણ અમેરિકાના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ બરાક ઓબામાના શબ્દોમાં સ્પષ્ટ ઝળકે છે, જ્યારે તેમણે કહ્યું હતું, “ભારતીયોની આંખોમાં એમનું હૃદય ઝળકે છે.”

તો ચાલો, ‘અતિથી દેવો ભવ :’ની ભાવના સાથે સંકળાયેલો દાદાશ્રીના જીવનનો એક પ્રસંગ માણીએ....

એકવાર અંબાલાલભાઈ, ઝવેરબા અને હીરાબા જમવા બેઠેલા. ઉનાળાની બપોરે બારેક વાગ્યાનો સુમાર હશે. ત્યાં તો બારણે ચાર મહેમાન આવ્યા. જમવાનું પૂરું જ થવા આવેલું અને મહેમાનોને આવતા જોયા, તેથી ઝવેરબાથી સહજપણે બોલાઈ ગયું.

ઝવેરબા ખૂબ જ ઉદાર સ્વભાવના હતા. ઉનાળાના સખત તાપની વચ્ચે જમવાનું બરાબર પૂરું થયા પછી તરત જ મહેમાનોની સરભરા માટે બધું જમવાનું ફરીથી બનાવવાના વિચારે જરાક કંટાળો આવતા આવું બોલાઈ ગયું.

અંબાલાલભાઈના ઘરમાં હંમેશા મહેમાનોની ખૂબ જ અવરજવર રહેતી. જમવાને સમયે આવી પહોંચેલા મહેમાનોને જમાડ્યા સિવાય કોઈ દહાડોય રવાના કરતા નહીં. તે દિવસે પણ હીરાબા અને ઝવેરબાએ ઝપાટાબંધ દાળ-ચોખા ચટાવીને ફરી નવેસરથી બધી રસોઈ બનાવી અને મહેમાનોને જમાડ્યા.

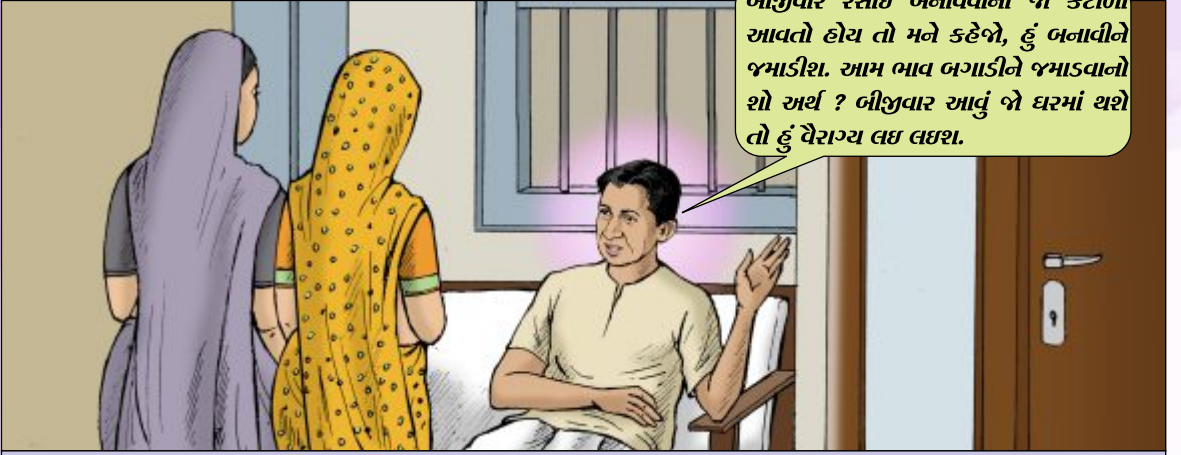
પોતાની માતા ઝવેરબાનો ઉદ્ગાર અંબાલાલભાઈને રૂચ્યો ન હતો,

મહેમાનોના ગયા પછી માતા ઝવેરબા અને પત્ની હીરાબાને એમણે પોતાની પાસે બોલાવ્યા અને જરા કડકાઈ સાથે કહ્યું....

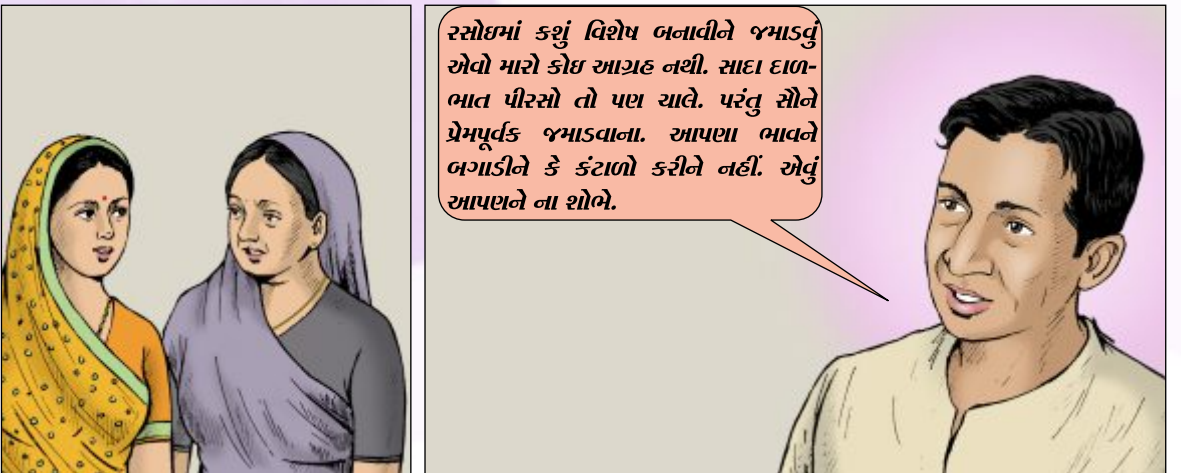

જુઓ, મહેમાન તો ગમે ત્યારે આવી શકે. આપણે તો એ બધા મહેમાનોને ભાવપૂર્વક આવકારવા જોઈએ અને પ્રેમથી જમાડવા જોઈએ. કંટાળવાથી તો આપણા ભાવ બગાડી જાય. પછી ભલેને, પૂરું ભોજન જમાડીએ, પણ એ બગાડેલા ભાવોનો પડઘો એમને પહોંચી જાય અને કંઈ ભલીવાર રહે નહીં.

બીજીવાર રસોઈ બનાવવાનો જો કંટાળો આવતો હોય તો મને કહેજો, હું બનાવીને જમાડીશ. આમ ભાવ બગાડીને જમાડવાનો શો અર્થ ? બીજીવાર આવું જો ઘરમાં થશે તો હું વૈરાગ્ય લઈ લઈશ.

અંગાલાલભાઈનો પ્રભાવ જોઈને ઝવેરબા અને હીરાબાના વિચારો બધા ફેરફાર થઈ ગયેલા.

રસોઈમાં કશું વિશેષ બનાવીને જમાડવું એવો મારો કોઈ આગ્રહ નથી. સાદા દાળ-ભાત પીરસો તો પણ ચાલે. પરંતુ સૌને પ્રેમપૂર્વક જમાડવાના. આપણા ભાવને બગાડીને કે કંટાળો કરીને નહીં. એવું આપણને ના શોભે.

રૂડો આતિથ્યધર્મ બજાવવા માટેની સુંદર સ્પષ્ટતા હતી અંગાલાલભાઈના હૃદયમાં.

આહાર વિશેની ધાર્મિક વિધિઓ

ભારતની સમૃદ્ધ સંસ્કૃતિ આપણને જમતાં પહેલાં વિવિધ પ્રકારની ધાર્મિક વિધિઓ કરવાનું શીખવે છે. આપણી સંસ્કારિતા આપણને આહારનું મહત્ત્વ અને જમતાં પહેલાં પ્રાર્થના કરવાની જરૂરિયાત વિષે શીખવે છે. એવું માનવામાં આવે છે કે રસોઈ બનાવતી વખતે, બનાવનારના આંતરિક ઉદ્દેશની અસર એ રસોઈ ખાનાર ઉપર પડે છે. ભોજન બનાવનારનો આંતરિક હેતુ, એની આસપાસ સ્પંદનોનું નિર્માણ કરે છે, જે ભોજન સાથે સંપર્કમાં આવતાં, એમાં પ્રવેશી અંદર જમા થાય છે. હવે જે વ્યક્તિ આ ભોજન (ખાઈને) પચાવે છે તે આ સ્પંદનોની અસર હેઠળ આવે છે કારણ કે રસોઈયા દ્વારા જ્યારે ભોજન બનાવવામાં આવે છે ત્યારે આ ઊર્જાશક્તિ એમાં ભરેલી હોય છે. સાદા શબ્દોમાં કહી શકાય કે ખોરાક આ સ્પંદનોને લઈ જનારા એક માધ્યમ તરીકે કાર્ય કરે છે. તેથી આપણી સંસ્કૃતિ આપણને શીખવે છે કે પ્રાર્થના દ્વારા આપણે ખોરાકમાંથી હાનિકારક અને નકારાત્મક સ્પંદનોને દૂર કરવા પ્રયત્ન કરીએ છીએ, જેથી કરીને આપણે એને પેટમાં નાખી નુકસાન પહોંચાડવા નથી દેતા. આપણને આહાર પૂરો પાડીને ભૂખે ન મારવા બદલ ભગવાનનો આભાર માનવા માટે પણ આપણે જમતાં પહેલાં પ્રાર્થના કરીએ છીએ. આ ભગવાનની કદર કરવાનો એક રસ્તો છે, જે ખોરાકના મહત્ત્વ વિષે પણ સમજાવે છે.

દાદાના મહાત્માઓ :- જમતાં પહેલાં ત્રિમંત્ર બોલી, પૂ.દાદાશ્રીએ આપેલી સાતમી કલમ બોલે છે.

૭. હે દાદા ભગવાન ! મને કોઈપણ રસમાં લુબ્ધપણું ન કરાય એવી શક્તિ આપો. સમરસી ખોરાક લેવાય એવી પરમ શક્તિ આપો.

ખ્રિસ્તી ધર્મમાં કહે છે :- “ભગવાન મહાન છે, ભગવાન સારા છે. આપણે બધા એમની કૃપાથી ભોજન પામીએ છીએ, તો ચાલો, આપણે આપણા આહાર બદલ એમનો આભાર માનીએ. હે ભોગેણં, અમારા રોજના આહાર બદલ આપનો ખૂબ ખૂબ આભાર, તથાસ્તુ.”

ઈસ્લામ ધર્મમાં કહે છે :- “ય અલ્લાય, અમને આપેલા ભોજનને આશીર્વાદ આપો અને અમને અગ્નિભરેલા નર્કની સજામાંથી બચાવો.”

ભોજન લેવાની શરૂઆતમાં :- “ભગવાનના નામ પર અને ભગવાનના આશીર્વાદ સહિત.”

જમ્યા પછી :- “જેણે આપણને જમાડ્યા, પાણી પીવડાવ્યું અને મુસ્લિમ બનાવ્યા તે બદલ એ અલ્લાહની પ્રાર્થના દ્વારા પ્રશંસા કરીએ છીએ.”

હિંદુ ધર્મમાં કહે છે :- “ આહુતિ આપવાની ક્રિયા એ બ્રહ્મદેવ છે. અર્પણ કરેલું અર્ધ્ય એ પણ દેવ છે. દેવો દ્વારા અગ્નિદેવને આહુતિ અપાય છે. જે દરેક જીવમાં પરમાત્મા જુએ છે એણે એ પરમાત્મા પદ પ્રાપ્ત કરવાનું છે.”

બોદ્ધ ધર્મમાં કહે છે :- “ સૌ ગુરુઓમાં મહામૂલ્યવાન એવા બુદ્ધ ભગવાનને.

સર્વે રક્ષણોમાંથી સર્વોચ્ચ રક્ષણ એવા મૂલ્યવાન ધર્મને.

સર્વે માર્ગદર્શકોમાંથી સર્વોચ્ચ માર્ગદર્શક એવા મૂલ્યવાન સંઘને.

આશ્રય રક્ષણ આપનાર ત્રણ રાતનો, એવા અસાધારણ, સર્વોચ્ચ પદાર્થોને હું આ (ખોરાક) અર્પણ કરું છું.”

તમે જોઈ શકો છો કે અલગ ધર્મો તેમના અલગ-અલગ રીતરિવાજો, પરંપરા-માન્યતાઓને અનુસરે છે. આ બધાની કઈક નૈતિક કિંમત કે ફાયદા છે, જેના કારણે તે આજે પણ ચાલુ રહ્યા છે. આયુર્વેદમાં, હાથથી જમવાના મૂળિયાં રહેલા છે. વૈદિક સમજ પ્રમાણે ક્રિયા કરવાના સૌથી મૂલ્યવાન અંગ, બે હાથ છે. આયુર્વેદિક ગ્રંથોમાંના એકમાં જણાવ્યું છે કે દરેક આંગળી પાંચતત્ત્વોનો વિસ્તાર છે. અંગુઠામાંથી આકાશતત્ત્વ, તર્જની- પહેલી આંગળીથી વાયુ તત્ત્વ, બીજી આંગળીથી અગ્નિ તત્ત્વ, ત્રીજી આંગળીથી જળ તત્ત્વ, નાની આંગળીથી પૃથ્વી તત્ત્વનું પ્રતીક દર્શાવાય છે. તમારી આંગળીઓથી જમવાથી આ પાંચ તત્ત્વો ઉત્તેજિત થાય છે અને પાચકરસોના સ્રાવ પેટ તરફ લાવવામાં મદદ કરે છે, આંગળીના ટેરવા પરના જ્ઞાનતત્ત્વોનો છેડા પાચનક્રિયાને ઉદીપ્ત કરે છે. તમે ખોરાકના સ્વાદ, બનાવટ અને ખુશ્બૂ વિષે વધારે વાકેફ થાઓ છો.

વસુદૈવ કુટુમ્બકમ

આખી પૃથ્વી જ એક કુટુંબ છે.

“વસુદૈવ કુટુમ્બકમ” આ એક સંસ્કૃત વાક્ય છે જેનો અર્થ થાય છે, “પૃથ્વી જ કુટુંબ છે.”

મહા ઉપનિષદોમાં જણાવ્યા મુજબ સમસ્ત માનવજાતિ એક જ પ્રકારની ચૈતન્ય શક્તિથી બનેલી છે. આ હિંદુ તત્ત્વજ્ઞાનનું એક અભિન્ન અંગ છે. આખી દુનિયામાં વિસ્તરેલા સંબંધોને સાંકળી રાખતું આ એક જાળું છે.

આપણા ટેબલ પર આવતું ભોજન શું એ ધરતીમાંથી નથી આવતું? જેને અનેક જોજનો માર્ગલ દૂર રહેલા ગ્રહો, સૂર્ય, ચંદ્ર, ઈત્યાદિ આપણી વનસ્પતિને, પ્રકાશ અને ઊર્જા આપીને પોષે છે અને એ ધરતીને પ્રભાવિત કરે છે? શું તેઓ આપણને સજીવન રહેવામાં સહાયતા નથી કરતા?

આપણે બધાં સ્વતંત્ર પણ નથી અને પરતંત્ર પણ નથી. આખું વિશ્વ એકબીજામાં વણાયેલું અને ગૂંથાયેલું છે. ભૌતિકશાસ્ત્ર પણ કહે છે કે વિશ્વ એક અતૂટ અને અખંડ અસ્તિત્વ છે.

પ્રાચીન ભારતમાં વેદાંત અને ઉપનિષદના ઋષિ-મુનિઓએ આખી દુનિયાને પરસ્પર પ્રેમ, વિશ્વાસ અને મૈત્રીના સહિયારા તાંતણાથી જોડી રાખવા અથાગ પ્રયત્નો કર્યા જેને તેઓએ “વસુદૈવ કુટુમ્બકમ” કહ્યું છે.

સ્વામી વિવેકાનંદે કહ્યું છે, “દુનિયાના ભેદભાવ-વિષમતા જાતિ કે વર્ગના નથી પણ દરજ્જાના છે, કારણ કે એક જ ચૈતન્ય શક્તિ છે જે દરેકને સમૃદ્ધ બનાવે છે.”

આર્ટ ઓફ લીવીંગ દ્વારા આયોજિત એક સમારોહમાં આપણા વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીજી એ કહ્યું હતું કે આપણી ભારતીય સંસ્કૃતિ ખૂબ જ સમૃદ્ધ છે, એ “હું જ બ્રહ્મ છું” થી માંડીને “પૃથ્વી આખું એક કુટુંબ છે.” ત્યાં સુધીનો રસ્તો ચીંધે છે.

જો કે દુનિયાના બધા જ ધર્મો અહિંસા, શાંતિ, લોકોમાં સુમેળ, તથા જીવો અને જીવવા દો, વગેરેનો ઉપદેશ આપે છે, છતાં વનસ્પતિ, પ્રાણીઓ તથા બીજી કુદરતી સંપત્તિ પ્રત્યે આદર-પૂજ્યભાવ ધરાવવાની ભારતીયોની પરંપરા છે.

જે આપણા શરીરની અંદર છે તે જ બહાર પણ છે. સૂર્ય એ મૂળભૂત ઊર્જાશક્તિનું સત્ત્વ છે. ચંદ્ર-બૌદ્ધિક માનસનું, પાણી એ લોહી અને હૃદયનો ભાગ, નદી જેવી શરીરની રક્તવાહિનીઓ છે. પૃથ્વી, સૂર્ય, ચંદ્ર કે આપણા સૂર્યમંડળમાં જે જે રહેલું છે તે બધું આપણા શરીરમાં રહેલું જણાયું છે. આ રીતે આપણા પવિત્ર ગ્રંથોએ રજૂ કર્યું છે કે “પૃથ્વી આખું એક જ કુટુંબ છે.” અને આપણે બધા એકસમાન તત્ત્વોથી બનેલા છીએ.

આ સંબંધી પરમ પૂજ્ય દાદાશ્રીએ શું કહ્યું છે એ જોઈએ.

દાદાશ્રી : આ બધી (જ્ઞાન સંબંધી)

તમારી પોતાની જ વાત છે, મારી વાત નથી આ. તમને હું જુદો લાગું છું પણ મને તમે

જુદા નહીં લાગતા, કારણ કે હું આત્મા રૂપે જોઉં છું બધું,

અને મારા પોતાના રૂપે જ જોઉં છું. મને તમે અવળું-સવળું બોલો

તોય જુદું ના લાગે, કારણ કે હું વન ફેમિલી રીતે જોઉં છું. અને તમે તમારી

ફેમિલીને જ ફેમિલી નથી ગણતા. એક ફક્ત અમારી વાઘફ, હીરાબાને છોડીને બેઠો એટલે આ બધી આખી આવડી મોટી ફેમિલી મારી થઈ ગઈ, નહીં તો એમની એકલી ફેમિલી સાચવીને બેસી રહ્યો હોત તો શું થાત ? આ તો આખી દુનિયા મારી ફેમિલી થઈ ગઈ.

પ્રશ્નકર્તા : પણ દાદા, હવે તમને મળ્યા પછી બીજા બધા જોડે પણ બહુ અભેદતા હોય એવું અનુભવાય.

દાદાશ્રી : જોય એ, એ લેવાદેવા નહીં. આત્મા જોડે જ અભેદતા. આ બીજા જોડે પ્રેમ, આમ એક જ કુટુંબ જેવું લાગે. એવી અભેદતાનો અર્થ શું ? કે આત્માથી સગાઈ, આત્માની સગાઈ. પુદ્ગલની સગાઈ નહીં. આત્માની સગાઈ એ અભેદતા. આપણે અભેદતા શેને લીધે ? તો કહે, આત્માની સગાઈને (બધાને આત્મા સ્વરૂપ જોઈને) લઈને.

પ્રશ્નકર્તા : હવે એવું અહીં મહાત્માઓ જોડે વર્તાય છે. વર્તાય છે કન્ટિવ્યુઅસ...

દાદાશ્રી : એ તો વર્તાયને ! મહાત્માઓ જોડે વર્તાય જ. સગાવહાલા તો ટોણોય મારે, આ લોકો ટોણો મારે નહીં. ઊલટાં આપણી મદદમાં જ હોય.

માફી માંગવા અને માફી આપવાના સંસ્કાર

ભારતીય સંસ્કૃતિનો એક અદ્ભુત ગુણ છે - 'માફી માંગવી અને માફી આપવી'. અને આ કંઈ આજ-કાલની વાત નથી. પરંતુ હજારો વર્ષોથી આ ભારતની સંસ્કૃતિ રહી છે.

તમે હજારો વર્ષોનો ઇતિહાસ જુઓ તો ભારતના દરેક મહાનપુરુષના જીવનમાં આ ગુણ સહજ જ વણાયેલો જોવા મળશે. પછી ભલે તે શ્રીરામ હોય, શ્રીકૃષ્ણ હોય કે પછી મહાવીર સ્વામી. મહાવીર સ્વામીની એ વાત કે જેમાં પેલા ગોવાળ કે જેણે તેમના કાનમાં ખરુ ઠોકેલા. તેના માટે મહાવીર સ્વામીએ એક ભાવ શુદ્ધા બગડવા દીધો નથી અને તેને સહજ જ ક્ષમા આપી છે. એવી જ રીતે કૃષ્ણ ભગવાને તેમના પર તીર છોડનાર પાર્થીને સહજ જ ક્ષમા આપેલી.

માફી આપી દેવી કંઈ સહેલી વાત નથી. કારણ કે ક્રોધ કરતી વખતે કે દંડ દેતી વખતે માણસે સામા માણસને જીતવો પડે છે. પરંતુ માફી માંગતી વખતે માણસે પોતાના અહંકાર પર વિજય મેળવવો પડે છે અને આવું કરવાવાળો કોઈ વીર જ હોય. કોઈ નબળો માણસ પોતાના ક્રોધને જીતી ન જ શકે. કદાચ એટલે જ આપણી સંસ્કૃતિમાં કહેવાયું છે “ક્ષમા વીરસ્ય ભૂષણમ” ‘ક્ષમા’ એ વીર પુરુષનું આભૂષણ છે. બળથી માણસનું તન જીતી શકાય. પરંતુ દ્વંદ્વ આપીને કે ક્રોધ કરીને માણસ ક્યારેય કોઈ માણસનું મન ન જીતી શકે. પણ માફી એ એવો ગુણ છે જેનાથી સામો માણસ પોતાના મનથી તમારી તરફ થઈ જાય. શત્રુને દૂર કરવાનો સૌથી સારો રસ્તો એજ છે કે એને મિત્ર બનાવી લેવો.

ખરેખર, આ વાતનો અનુભવ કરવા જેવો છે. તમે પણ ક્યારેય કોઈ માણસને આમ કોઈ ભૂલ માટે માફ કરી જોજો. તમને પણ ખૂબ રાહત અને મુક્તતાનો અનુભવ થશે. અને આમાં માણસને પણ એ ભૂલ સુધારવાની પ્રેરણા મળશે. અને એનો અહમ પણ નહીં દુભાય એટલે જ તો નીરુમા કહેતા વ્યક્તિની કિંમત છે, વસ્તુની કિંમત નથી.

આ તો વાત થઈ માફી આપવાની. માફી માંગવી એ માફી આપવા કરતાં પણ ઘણું અઘરું કામ છે. કારણ કે માફી માંગતી વખતે આપણે અહમ (ego) જીતી, આપણી ભૂલ સ્વીકારી માફી માંગવી પડે છે. આપણે એને માટે પણ ઉદાહરણ જોઈશું.

જ્યારે શ્રીરામ વાલીનો વધ કરે છે, ત્યારે વાલી શ્રીરામને કહે છે કે તમે અધર્મથી મને માર્યો છે. પરંતુ પછી શ્રીરામ જ્યારે વાલીને સમજાવે છે ત્યારે વાલી સમજી જાય છે અને શ્રીરામને ભગવાન કહી તેમની માફી માંગે છે અને અંગદ કે જે તેમનો દીકરો હોય છે તેમને શ્રીરામના ચરણ સેવવાનું કહે છે. નહીંતર કોઈ બાળક એવા માણસની સેવા કરે કે જે તેનાજ પિતાની હત્યાનું કારણ હોય. તે અજાયબી ન કહેવાય? હા, પરંતુ એવી અજાયબીઓ ભારતીય સંસ્કૃતિમાં ઠેર ઠેર જોવા મળશે.

માફી માંગવા અને આપવા વિષે આટલું વાંચ્યા પછી અને આટલી બધી સંસ્કૃતિની વાતો સાંભળ્યા પછી તમને એમ થતું હશે કે તેઓ તો મોટા પુરુષો હતાં, મહાન હતાં અને આપણા જીવનમાં આવા પ્રસંગો બનવાના પણ નથી. તો પછી આ વાતો શું કામ ? પરંતુ આ વાતો સમજીને આપણે આ ગુણ જીવનની નાની-નાની વાતોમાં એપ્લાય કરી શકીએ ને. કોઈ દોસ્તથી નાની અમથી ભૂલ થઈ હોય તો તેને કહીએ, “અરે ચાર, આવું તો થાય વાંધો નથી”. અથવા કોઈ દિવસ આપણાથી ભૂલ થઈ હોય તો મમ્મી-પપ્પાને કહીએ, ‘સોરી મમ્મી, સોરી પપ્પા. હવેથી ધ્યાન રાખીશ’. ખરેખર આ નાની-નાની વાતો જીવનમાં ખૂબ મોટા ફેરફાર લાવી શકે.

આપણે ખરેખર નસીબદાર છીએ કે આપણને ભારતની ભવ્ય સંસ્કૃતિ મળી જેમાં ‘ક્ષમા, ઉદારતા, કરુણા’ જેવા ગુણોના દર્શન થાય છે. તો આપણે આ સંસ્કૃતિને જેમ બને તેમ નજીકથી જાણીએ અને આ ગુણો આપણા જીવનમાં ઉતારીએ.

વિનય

રાજગૃહી નગરીમાં જ્યારે શ્રેણિક રાજા બિરાજમાન હતા, ત્યારે તે નગરીમાં એક ચંડાળ રહેતો હતો. એક વખત ચંડાળની પત્નીને ગર્ભ રહ્યો, ત્યારે એને કેરી ખાવાની ઈચ્છા ઉત્પન્ન થઈ. એણે કેરી લાવી આપવા પોતાના પતિને કહ્યું.

ચંડાળે કહ્યું, “આ કેરીની ઋતુ નથી. એટલે કંઈ ન કરી શકું. નહીં તો ગમે તેટલે ઊંચે હોય ત્યાંથી મારી વિધાના બળે કરીને લાવી તારી ઈચ્છા પૂરી કરત.”

પત્નીએ કહ્યું, “રાજાની મહારાણીના બાગમાં આંબો છે, જે બારે માસ કેરી આપે છે. તેના પર અત્યારે કેરીઓ લરી રહી હશે. માટે ત્યાં જઈને એ કેરી લાવો.”

પત્નીની ઈચ્છા પૂરી કરવા ચંડાળ તે બાગમાં ગયો. ગુપ્ત રીતે આંબા પાસે જઈ, મંત્ર ભણીને તેને નમાવ્યો અને કેરી લીધી. બીજો મંત્ર બોલી આંબાને ફરી હતો તેવો કરી દીધો.

તે ઘરે આવ્યો. ચંડાળપત્ની ખુશ થઈ. હવે ચંડાળ, પત્નીની ઈચ્છા પૂરી કરવા માટે વારંવાર પોતાની વિધાના બળે ત્યાંથી કેરી લાવવા લાગ્યો.

એક દિવસે ફરતાં ફરતાં માળીની દ્રષ્ટિ આંબા પર ગઈ. કેરીઓની ચોરી થયેલી જોઈને એણે તરત શ્રેણિક રાજાને જાણ કરી.

શ્રેણિક રાજાની આજ્ઞાથી અભયકુમાર નામના બુદ્ધિશાળી પ્રધાને ચુકિત વડે તે ચંડાળને પકડી પાડ્યો. ચંડાળે કરગરતાં કહ્યું, “આપ મારો અપરાધ ક્ષમા કરો.”

અભયકુમારે પૂછ્યું, “આટલા બધા માણસો બાગમાં રહે છે, છતાં તું કેવી રીતે ચઢીને કેરીઓ લઈ જાય છે તે કહે.”

ચંડાળે ધૂજતાં કહ્યું, “મારી પાસે એક વિદ્યા છે, તેના યોગથી હું એ કેરીઓ લઈ શકું છું. મને ક્ષમા કરો.”

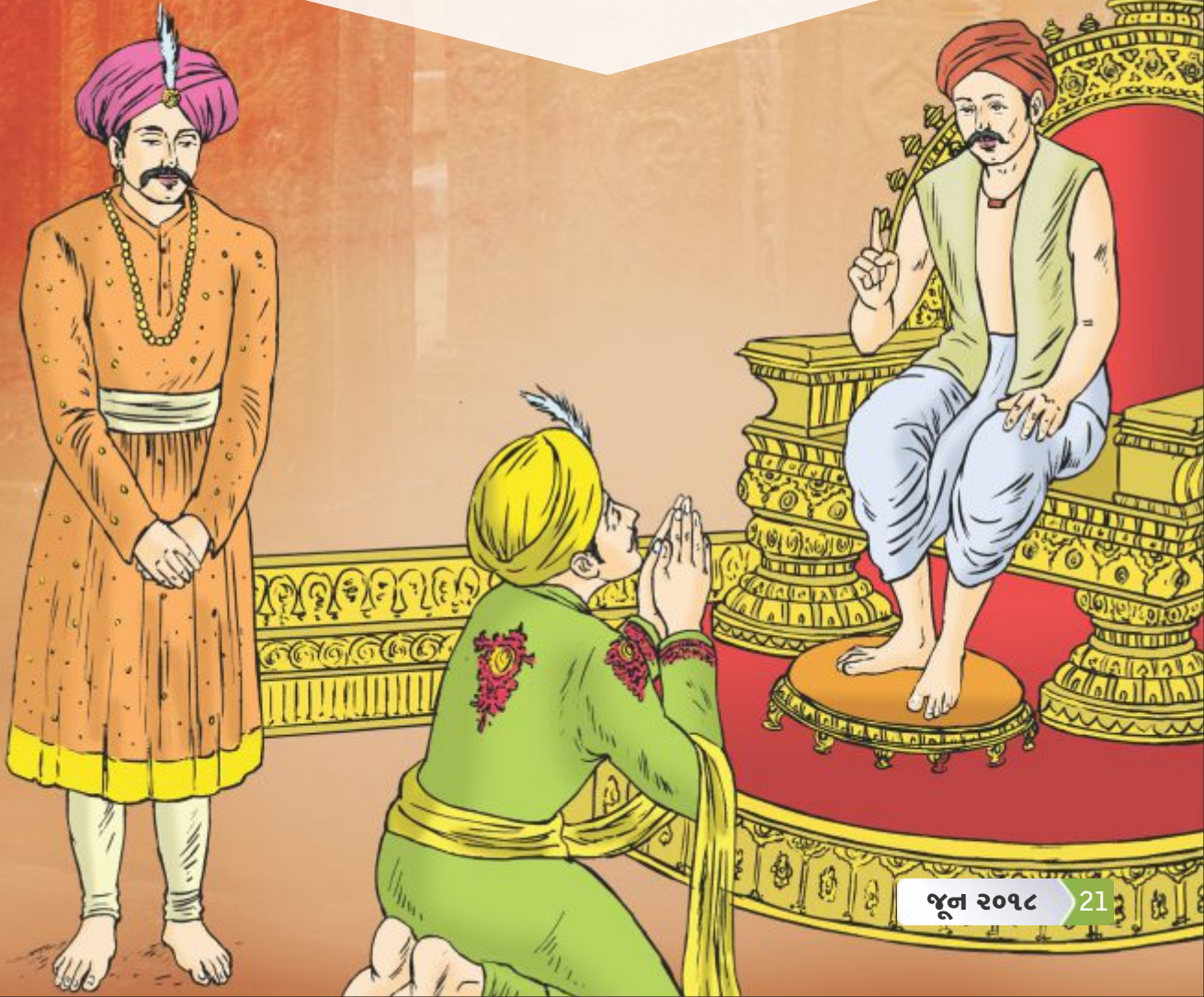
અભયકુમારે કહ્યું, “મારાથી ક્ષમા ન થઈ શકે. પરંતુ જો તું મહારાજા શ્રેણિકને એ વિદ્યા આપે તો તારા ઉપકારના બદલામાં હું અપરાધ ક્ષમા કરાવી શકું.”

ચંડાળે એમ કરવાની 'હા' કહી. અભયકુમારે રાજાને બધી વાત કરી. રાજા સહમત થયા. ચંડાળને રાજ્યસભામાં લાવવામાં આવ્યો. શ્રેણિક રાજા સિંહાસન પર બેઠા. ચંડાળ એમની સામે ઊભો રહ્યો. ચંડાળે સામે ઊભા રહી થરથરતે પગે શ્રેણિકને તે વિદ્યા શીખવવા માંડી, પણ રાજાને તે આવડે જ નહીં.

ઝડપથી ઊભા થઈને અભયકુમારે કહ્યું, “મહારાજ! આપને જો એ વિદ્યા શીખવી હોય તો સામે આવીને ઊભા રહો અને એને સિંહાસન આપો.”

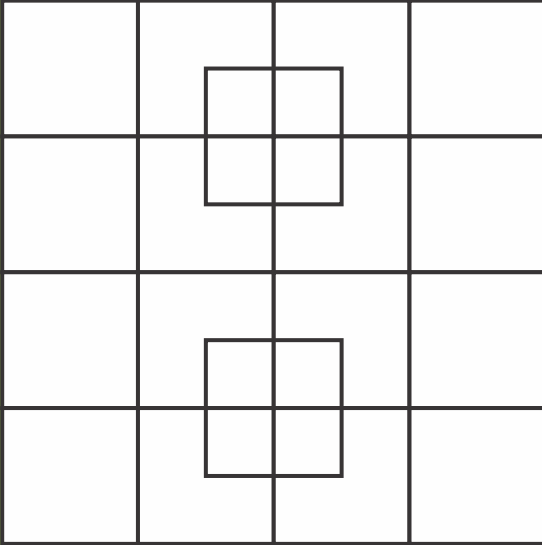
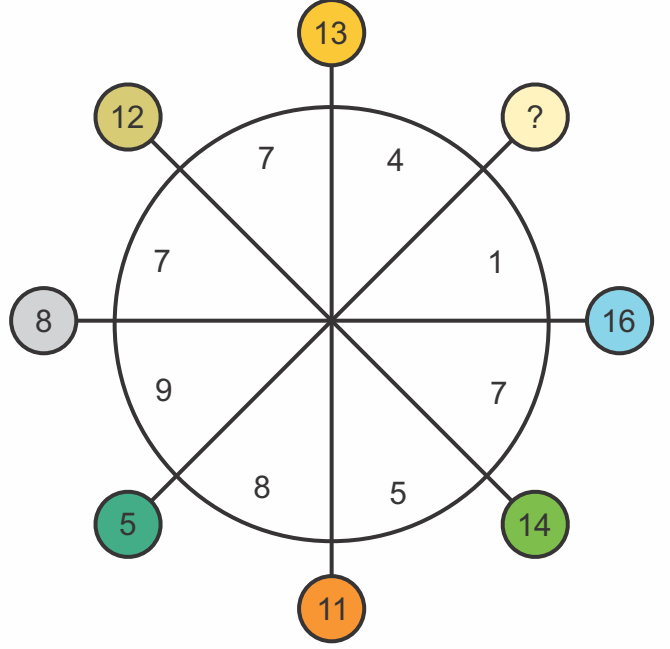
રાજાએ વિદ્યા લેવા ખાતર એમ કર્યું તો તત્કાળ વિદ્યા આવડી ગઈ.

જોયું મિત્રો, વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવા માટે રાજાને પણ એક ચંડાળનો વિનય કરવો પડ્યો. માટે વિદ્યા વિનયથી જ ગ્રહણ થાય છે. ભગવાને પણ વિનયને ધર્મનું મૂળ કહ્યું છે. ભારતમાં નાનપણથી એવા સુંદર સંસ્કાર આપવામાં આવે છે કે, મમ્મી-પપ્પા-ટીચરનો વિનય કરવો. એમને પગે લાગવું. એમની સાથે આદર-સન્માનથી બોલવું. એમનો ઉપકાર કદી ન ભૂલવો. એમની આજ્ઞામાં રહેવું વગેરે...

પાઝલ્સ

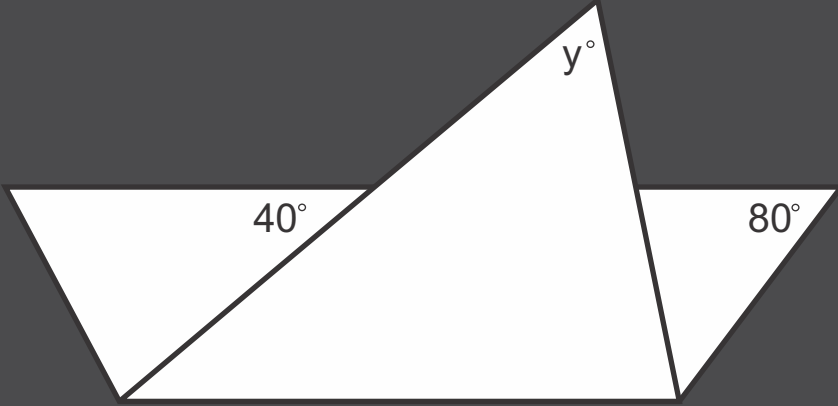
પ્રશ્નાર્થ ચિહ્નવાળા
સર્કલમાં કયો આંકડો આવશે?

નીચે આપેલ આકૃતિમાં
(ચિત્રમાં)
કુલ કેટલા ચોરસ છે?

ગાણિતિક કોણ શોધો.

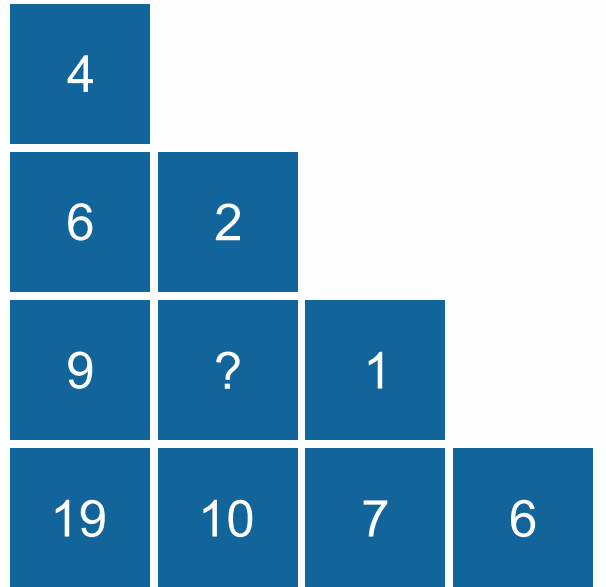
નીચેની દર્શાવેલ પઝલ્સમાં 'y'નું મુલ્ય શોધો

ચિત્રમાં પ્રશ્નાર્થ ચિહ્નનો કોયડો.

નીચે દર્શાવેલ ચિત્રમાં

પ્રશ્નાર્થ ચિહ્નની જગ્યાએ કયો આંકડો આવશે?

‘(અ) ૧૦ (ક) ૧૨ (દ) ૧૪’
‘(આ) ૧૬ (ઇ) ૧૮ (ઈ) ૨૦ (જ) ૨૨’

વર્ષ: ૬, અંક : ૨
સળંગ અંક : ૬૨
જૂન ૨૦૧૮

Date of Publication: 22nd of Every Month
RNI No. GUJGUJ/2013/53113
Reg. No. G-GNR-310/2017-2019
Valid up to 31-12-2019
LPWP Licence No . CPMG/120/2017
Valid up to 31-12-2019
Posted at Adalaj Post Office
on 22th of every month

Send your suggestions and feedback at: akrasyouth@dadabhagwan.org

Printed and Published by Dimple Mehta on behalf of Mahavideh Foundation-Owner.

Printed at : Amba Offset, B-99, GIDC, Sector-25, Gandhinagar – 382025.

